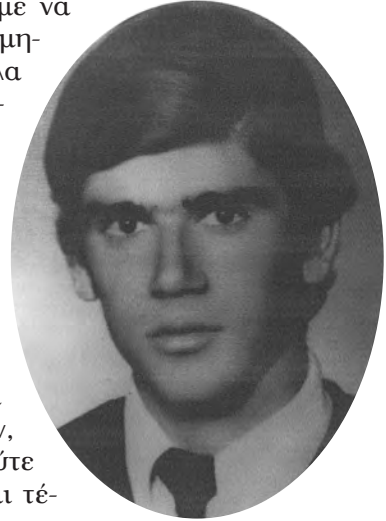

Τα οστά των κεκοιμημένων

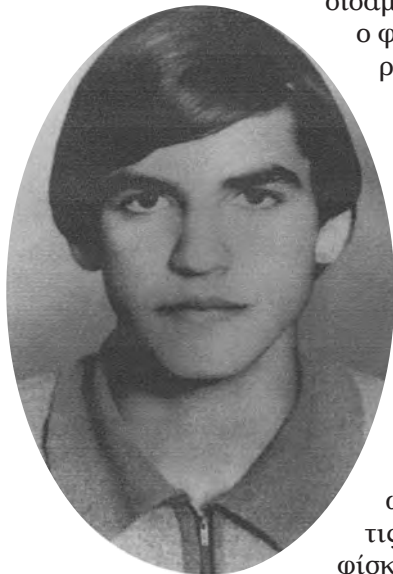
του δρος Νίκου Ορφανίδη

Τώρα, ύστερα από χρόνια, επιτέλους είπαμε να κλείσουμε τους λογαριασμούς μας με τους κεκοιμημένους, με τους νεκρούς της εισβολής, μ' όλα εκείνα τα αδωά παιδιά που βρέθηκαν σε ομαδικούς τάφους μέσα στον καύσωνα της εισβολής. Τότε που η Κύπρος καιγόταν. Στα βουνα, οι κυράδες της πόλης να δροσίζονται. Πού ν' ακούσουν τις εκρήξεις και τους πολυβολισμούς; Στάθηκαν κάτι κακομοίρηδες φαντάροι, παιδάκια κι αυτοί, κάποιιοι έφεδροι που βρέθηκαν τυχαία στο έμπεδο της Λευκωσίας, ένας παπάς, ο οδηγός της μπουλτόζας να σκάβει τάφους. Καμίνι η πόλη, παντού φωτιές, τ' αεροπλάνα να βομβαρδίζουν αδιακρίτως. Στάθηκαν, λοιπόν, μέσα στην κάψα του καλοκαιριού, ο παπάς ούτε που προλάβαινε, τι νεκρώσιμες ακολουθίες και τέτοια, μια ευχή μονάχα κι αυτή βιαστικά, ύστερα η μπουλτόζα τους σκέπαζε με χώμα. Οι φαντάροι να βλέπουν επιάλτες, να φωνάζουν τις νύχτες, έτσι φωνάζουν ακόμα και τώρα, που σχεδόν γέρασαν.

Χριστάκης Νικολαΐδης

Ύστερα από χρόνια, λοιπόν, τους θυμηθήκαμε, αποφασίσαμε να τους δάψουμε καθώς πρέπει. Έτσι ο Λοΐζος, ο φίλος μου ο ανθυπολοχαγός από τη μοίρα του πυροβολικού, —ακόμα κρατάω την ασπρόμαυρη φωτογραφία από το στρατό— ο συγκάτοικός μου στην Αθήνα, ο Γιάννης, ο Χριστάκης από τη γειτονιά, ο Σωτήρης, κόσμος και κόσμος, συνομήλικοι, φίλοι, αντίκρισαν για μια ακόμη φορά το φως, καλοκαίρι ήτανε και πάλι, μόνο που δεν μπορούσαν να πουν τίποτα.

Σωτήρης Χατζηκυριάκου

Πρώτα ήταν η εκσκαφή, αυτή τη φορά με αξίνες και φτυάρια, με προσοχή, σχεδόν με δέος, σιγά-σιγά το χώμα αποκάλυπτε τα οστά των κεκοιμημένων, κάτι αγιασμένες μορφές, μοσχοβολούσε όλη η περιοχή, ένα άρωμα τύλιξε την πόλη, που να το αισθανθούν, που να το νοιώσουν οι εποχούμενοι αστοί, με τις λιμουζίνες, τις πολυτελείς επαύλεις, με τα νυχτερινα κέντρα φίσκα; Ανέβηκαν, λοιπόν, ακόμα μια φορά στον ουρανό της Λευκωσίας, πέταξαν πάνω από την μοιρα-

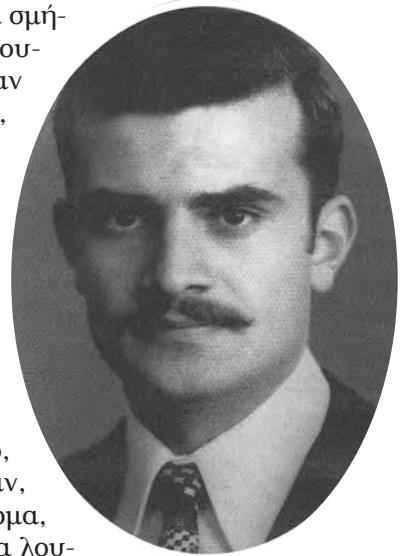
σμένη πόλη σαν πουλιά, γέμισε ο ουρανός. Ένα σμήνος πουλιά, πέταξαν, λοιπόν, πάνω από τον ουρανό, χαρές, ευλογία, όνειρο ήτανε, έκαναν βυθίσεις, λοξοδρομούσαν σε άγνωστες γειτονιές, πέταξε ύστερα ο καθένας για το χωριό του, άλλος για την Κυθρέα, άλλος για την Κερύνεια, άλλος για την Αμμόχωστο.

Στεκόμουνα, λοιπόν, και παρακολουθούσα τους φίλους, έτσι όπως έβγαιναν ξανά στο φως, χρόνια λαχταρούσαν αυτή την απόδραση, τη φυγή. Στοιβαγμένοι ο ένας πάνω στον άλλο τόσα χρόνια, δεν έβρισκαν ησυχία, δεν μπορούσαν να πάρουν ανάσα, όλοι με τα σώματα διάτρητα, άλλος από σφαίρα, άλλος από όλμο, άλλος από βόμβες των αεροπλάνων. Έβγαιναν, λοιπόν, στο φως, έδιωχναν από πάνω τους το χώμα, τα κλαδιά, τις ρίζες των δέντρων, φρόντιζαν να λουστούν στην πρώτη βρύση κι ύστερα έπαιρνε ο καθένας το δρόμο του. Ήθελαν να γυρίσουν σπίτι, να προλάβουν τον πατέρα και τη μάνα που τους γύρευε, τί να προλάβουν, που άρχισε ήδη να σουρουπώνει; Σταμάτησε ο καθένας και από ένα αυτοκίνητο, μπήκαν βιαστικά και χάθηκαν. Ήταν μια ανακούφιση, ένα πανηγύρι ήτανε, να βλέπεις όλα αυτά τα παιδιά να επιστρέφουν, να γυρνάνε στα σπίτια τους, όπως τότε στην πρώτη έξοδο από το στρατό. Φωνές, κακό, αποχαιρετισμοί, γέλια, κλάματα.

Χαρά. Έφευγαν, λοιπόν, όλοι για τα σπίτια, για τα χωριά τους, τρέχοντας έφευγαν όλοι, να προλάβουν το φως, πριν τους φτάσει η νύχτα.

Χριστάκης Χριστοφίδης

Σταύρος Σταυράκης

Έτσι, λοιπόν, έβγαιναν στο φως οι παλιοί φίλοι. Στοιβαγμένες οι τηλεοπτικές κάμερες, επιχειρώντας να καταγράψουν λεπτό προς λεπτό την εκσκαφή των ειδικών, 26 χρόνια ύστερα από την εισβολή, ευτυχώς τους κράτησαν όλους μακριά, κι ύστερα στο εργαστήριο, σε ειδικά οστεοφυλάκια, να περιμένουν τη σειρά τους, μια άλλη αναγνώριση, η πρώτη δεν έγινε ποτέ, στο εργαστήριο ο θάνατός τους, κάθε τους κύτταρο στο μικροσκόπιο, γενετικοί κώδικες και τέτοια, πού να βρούνε στο εργαστήριο τον τρόπο τους, το φόβο του θανάτου, έτσι καθώς σφύριζαν οι όλμοι, μέρες χωρίς φαγητό, χωρίς νερό, χωρίς πυρομαχικά, η πόλη άδεια, κάποιους άλλους τους βρήκαν οι βόμβες ναπάλμ, έτσι καθώς ήταν στοιβαγμένοι σε κάτι φορτηγά και λεωφορεία που επιτάχθηκαν

ξαφνικά, τους πρόλαβαν τ' αεροπλάνα, καθώς πήγαιναν για την Κερύνεια. Πού να αναγνωρίσουν, που λες, στο εργαστήριο την απελπισία, την απογοήτευση μέσα στο απόλυτο χάος, χωρίς διοίκηση, χωρίς τάξη, χωρίς διαταγές, έτσι όπως ήταν χωρίς στρατιωτικά ρούχα, χωρίς όπλα, βρέθηκαν στην καρότσα του φορτηγού, ο άνεμος τους έπαιρνε τα μαλλιά, πρωί ήτανε, έτρεχαν να προλάβουν, τί να προλάβουν, έτσι τους βρήκε ο θάνατος, καθώς παρακολουθούσαν έκπληκτοι τον ουρανό να σκάει το θάνατο. Στο μικροσκόπιο, λοιπόν, του εργαστηρίου τα οστά των κεκοιμημένων, ένα άρωμα συνεπήρε την πόλη, εγώ, καθώς το σπίτι μου συνορεύει με το εργαστήριο γενετικής, ένοιωθα μέρες και μέρες αυτό το διάχυτο άρωμα, μύρο ήτανε, τα οστά των κεκοιμημένων ανέδιναν οσμήν ευωδίας πνευματικής, όπως τα οστά των μαρτύρων και των οσίων και των αγίων, έτσι λοιπόν οι φίλοι βγήκαν στο φως.

Στα οστεοφυλάκια μέρες και μέρες, βδομάδες, μέχρι να ολοκληρωθεί η αναγνώριση, σε πρώτη φάση αναγνωρίστηκαν τα προσωπικά τους αντικείμενα, ρολόγια σταματημένα, ταυτότητες, σταυροί, κάτι μικρά σταυρουδάκια που οι πιο πολλοί έφεραν κατάσαρκα στο στήθος, κι ύστερα άρχισε η κατάταξη των οστών. Κάπου - κάπου διάτρητα οστά από σφαίρες έδιναν την ένδειξη του τρόπου που δανατώθηκαν οι μάρτυρες εκείνων των ημερών.

Κι ύστερα η επίσημη ταφή των ηρώων. Οι πολιτικοί να ξελαρυγγίζονται, τους σιχάθηκε ακόμα μια φορά η ψυχή μου. Τηλεοπτικές κάμερες, οι γονείς και τ' αδέρφια να σφάζονται από τον πόνο. Άφησαν να βγει απ' την ψυχή τους ένα κλάμα, ένας θρήνος, πού να καταλάβουν οι συνωστισμένοι πολιτικοί; Στεκόμωνα κι έβλεπα το κλάμα για κείνο το παιδάκι από τον Τράχωνα ή Νεάπολη, ένα δεκαπεντάχρονο παιδάκι ήτανε, ορφανό, τον πήρε η σφαίρα εκείνο το πρωινό της μεγάλης επίθεσης, έσβησε καθώς τον πήγαιναν στο νοσοκομείο κι από τότε δεν τον γύρεψε κανείς. Μονάχα η μάνα χρόνια και χρόνια στην ουρά, μ' όλες τις μάνες των αγνοουμένων. Κι ακόμα στεκόμωνα κι έβλεπα με δέος τη γυναίκα εκείνη, που ένα βράδυ δοκίμασε να ξεδάψει τον άντρα της μέσα από το σωρό των θαμμένων σε κείνο τον ομαδικό τάφο.

Έτσι, λοιπόν, δάψαμε ξανά τους νεκρούς μας. Όσους αναγνώρισε το εργαστήριο. Γιατί είναι κι άλλοι πολλοί. Χαμένοι. Άλλοι με τα οστά τους ν' ασπρίζουν στον ήλιο στις πλαγιές του Πενταδαχτύλου.

Φυσικά κανένας από τους φίλους που βγήκαν στο φως δεν παρευρέθηκε σ' αυτές τις τελετές. Κανένας δεν ήταν εκεί. Ήταν όλοι τους μακριά. Στα σπίτια τους ήτανε. Καθόντουσαν στο βραδινό τραπέζι. Με τους γονείς και τους φίλους τους ήτανε, με την αγαπημένη τους ήτανε, λέγανε ατέλειωτες ιστορίες, πώς ήταν και καθήκανε τόσα χρόνια. Κι ύστερα πετούσαν στον ουρανό, πουλιά ήτανε οι φίλοι και σκέπαζαν με το πέταγμά τους το μοιρασμένο ουρανό της Κύπρου.